

PAYSANDISIA ARCHON (BURMEISTER)

Zagrożenie dla palm w Europie

A Paysandisia archon (PAYSAR) - <https://gd.eppo.int> B Paysandisia archon (PAYSAR) - <https://gd.eppo.int>

Paysandisia archon: A – motyl; B – gąsienica żerująca w pniu palmy (fot. A: Jean-François Germain, Plant Health Laboratory, Montpellier, Francja; fot. B: Matteo Maspero, Centro MiRT – Fondazione Minoprio, Włochy; <https://gd.eppo.int>)

A B

Uszkodzenia spowodowane przez *Paysandisia archon* na palmie: liście uszkodzone w wyniku żerowania larw (po lewej); chodniki larwalne w pniu palmy (po prawej) (fot. A: insectariumvirtual.com, fot. B: Prof. F Porcelli, Università, Bari, Włochy; <https://gd.eppo.int>).

Ulotka nie jest przeznaczona do wykorzystania w celach komercyjnych.

Zasięg występowania i opis agrofaga

Gatunek ten pochodzi z Ameryki Południowej (Argentyna, Brazylia, Paragwaj, Urugwaj), skąd został zawleczony do Europy, gdzie obecnie występuje w Chorwacji, na Cyprze, we Francji, Grecji, Hiszpanii, Słowenii, Szwajcarii i we Włoszech. Szkodnika wykryto także w Czechach, Niemczech i Wielkiej Brytanii, lecz jego ogniska zostały zlikwidowane.

Paysandisia archon jest motylem z rodziny *Castniidae*. Rozpiętość skrzydeł owada dorosłego (motyla) wynosi 9-11 cm. Skrzydła pierwszej pary są zielono-brązowe z czarno-brązowym pasem umieszczonym przyśrodkowo. Tylne skrzydła są pomarańczowe z szerokim, poprzecznym czarnym pasem w obrębie którego znajduje się pięć lub sześć białych plam. Gąsienica bezpośrednio po wylęgu jest różowa z brązową głową. Wyrośnięta gąsienica dorasta do 9 cm długości i 1,5 cm grubości i ma zabarwienie białe, z brązową głową.

Rośliny żywicielskie

Żywicielami szkodnika są palmy (*Arecaceae*) zarówno drzewiaste jak i krzewiaste (np. uprawiane jako rośliny doniczkowe). W Europie gatunek ten został stwierdzony na *Brahea armata*, *B. edulis*, *Butia capitata*, karłatce niskiej (*Chamaerops humilis*), liwinstonii (*Livistona sp.*), daktylowcu kanaryjskim (*Phoenix canariensis*), daktylowcu właściwym (*P.dactylifera*), *P.reclinata*, *P.roebelenii*, daktylowcu leśnym (*P.sylvestris*), *Sabal mexicana*, palmie sabalowej (*S.minor*), *S.palmetto*, *Syagrus romanzoffiana*, szorstkowcu fortunego (*Trachycarpus fortunei*), *T. wagnerianus*, *Trithrinax campestris*, waszyngtonii nitkowatej (*Washingtonia filifera*) i waszyngtonii robusta (*W.robusta*).

Objawy występowania i szkodliwość

Młodsze gąsienice często żerują na liściach wygryzając otwory w blaszkach liściowych. Starsze gąsienice wgryzają się do łodyg (pni) palm drążąc w nich chodniki o przebiegu podłużnym i poprzecznym. W wyniku żerowania powstają trociny, które są usuwane z chodników i można je zauważyć w koronach drzew oraz na ich pniach. W wyniku żerowania obserwuje się

zaburzenia rozwoju pąków szczytowych, deformację i skręcanie się pni (łodyg), a z czasem zasychanie i obumieranie roślin. W Ameryce Południowej gatunek ten nie ma znaczenia gospodarczego, natomiast dość znaczne szkody obserwowano w Europie. Przykładowo, we Francji w latach 2002-2012 szkodnik wywoływał straty w produkcji szorstkowca fortunego (*Trachycarpus fortunei*) dochodzące do 80-90%. W Polsce gatunek ten byłby w stanie rozwijać się na palmach uprawianych jako rośliny ozdobne, lecz jego przetrwanie prawdopodobnie byłoby możliwe tylko na roślinach uprawianych w szklarniach i innych pomieszczeniach zamkniętych (np. mieszkaniach).

Sposoby rozprzestrzeniania i przenikania

Motyle mogą przelatywać na odległość 25-30 km. Na większą odległość szkodnik może rozprzestrzeniać się wraz z roślinami palm (sadzonki roślin, rośliny doniczkowe, itp.)

Postępowanie w przypadku podejrzenia wystąpienia agrofaga

W przypadku jakichkolwiek podejrzeń co do obecności agrofaga na palmach należy poinformować o tym fakcie najbliższą jednostkę organizacyjną Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN). Oddziały PIORiN umiejscowione są w większości miast powiatowych. Dane kontaktowe tych jednostek znajdują się na stronie <http://piorin.gov.pl/>. Zadania realizowane przez PIORiN mają na celu zmniejszenie zagrożenia ze strony organizmów szkodliwych, eliminację negatywnych skutków wynikających z wymiany handlowej i stosowania środków ochrony roślin oraz nadzór nad produkcją materiału siewnego, a kierunki i zakres działań Inspekcji wynikają z bieżących problemów występujących w rolnictwie oraz zagrożeń dla stanu fitosanitarnego upraw i środowiska naturalnego.

Wymagania fitosanitarne

W UE gatunek *P.archon* podlega obowiązkowi zwalczania na roślinach palm niektórych rodzajów, przeznaczonych do sadzenia, o średnicy łodygi u podstawy większej niż 5 cm.